

T.C.
KADIKÖY BELEDİYESİ
VETERİNER İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
VEKTÖRLERLE MÜCADELE BİRİMİ

KEDİ EVLERİ

VEKTÖR MÜCADELESİNDEKİ YERİ

Vet. Hek. Süleyman ERÇİN
26.05.2020

ÖNSÖZ

Kentli yaşam kültüründe son yıllarda hayvan refahı ve sevgisinin bir bileşeni olarak düşünülerek hayatımıza yerleşen kedi evlerinin varlıklarının başka açılardan da değerlendirilmesinde fayda vardır. Bu raporda, iyi niyetli ve ihtiyacı karşılama amaçlı düşünülen kedi evlerinin diğer türler; insanlar ve bitkiler üzerine hesaba katılmayan çevresel etkileri ele alınacaktır. *Sorunların çözümü için ortaya atılan çözüm önerileri, bazen sorunların daha da büyümesine sebep olabilmektedir. (Bknz. Kobra Etkisi)* https://en.wikipedia.org/wiki/Cobra_effect

Yaşam bir döngüdür ve birbiri ile bağlantılıdır. Bu döngünün sağlanabilmesi için; hiçbir türün diğer bir türe karşı (insan dâhil), baskın hale gelmemesi esas amaç olmalıdır. İnsanoğlunun doğal olmayan kent yaşamındaki yapay çözüm önerileri, sorunları daha karmaşık hale getirmektedir. Bu raporda saha gözlemleri, sonuçları ve çözüm önerileri ele alınacaktır.

Kent ekolojisi; bitkilerle, hayvanların fiziksel çevreye gösterdikleri uyuma dayanan bir yaklaşımdır. İnsan etkisiyle kent ekosisteminde meydana getirilen, genellikle önemsiz yada ihmal edilen ekolojik değişimlerin birikimi, ileriki süreçte kartopu etkisi yaratarak sorunların daha büyük hale gelmesine sebep olmaktadır. Konunun, spesifik ve önemsiz gibi duran, kedi evlerinden başlayarak zincirin tek bir halkası misali ele alınmasında fayda görüyorum.

PROBLEMİN DURUMU

Bazı kavramları öncelikle ifade etmekte fayda vardır.

Besleme Odağı :Kedi evleri aynı zamanda “5199 Sayılı Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği Madde 21/d” de yer alan “besleme odaklarının” fiiliyattaki karşılığıdır. İlk bakışta sokak hayvanları sorununa çözüm açısından iyi bir uygulama gibi duruyor ve yasal bir zorunluğu da karşılamış oluyor.

Etoloji : Hayvan davranışlarını inceleyen bilim dalı.

Antropomorfizm :İnsanlar, diğer türlerin davranışlarını kendi duygu ve yönelimleri çerçevesinde değerlendirme eğilimindedirler. Bu duruma “antropomorfizm”denir.

Bilimsel metotta Kedilerin “etolojisini” incelerken antropomorfik düşünceden bağımsız ele almak gerekir.

Bu hususta; tıpkı insanların olduğu gibi kedilerinde evlerinin olması ve içinde yatak, oyuncak gibi gereçlerin olması gerektiği düşüncesi de antropomorfik düşünceye örnektir. Tam tersi bir duruma örnek verecek olursak: kedinin evdeki koltuğu tırmalamasının, etolojisine uygun olmasına rağmen “nankör kedi” davranışı olarak görülüp cezalandırılması gibi...

<https://www.google.com/search?q=antropomorfizm&oq=antropomorf&aqs=chrome.2.69i57j0l7.5529j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Zoonotik : Hayvandan insana geçen.

Antropozoonotik : İnsandan hayvana geçen.

Predasyon : Bir canlının, bir başkacanlıyı avlayarak yemesi. (Yırtıcı-av ilişkisi.)

Evcil kediler sosyal olmayan canlılar grubundadır. Kısaca üreme ve yavrulama dönemi dışında bir araya gelmeyi pek sevmeyen, alan hâkimiyeti olan canlılardır. Üremeleri ise hayatta kalabilmek için logaritmik artış diyebileceğimiz bir hızda olmaktadır.

Hayvanlara duyarlı insanlar tarafından sokak hayvanlarının ihtiyaçlarının karşılanmasında özellikle parklar tercih edilmektedir. Kedi evleri isimlendirmesi ile adı konan bu “besleme odaklarının”, parklarda olmasının bazı nedenlerini sayacak olursak; yeşil alan ve gölgelik olması, trafik sorunu olmaması, özel mülkiyet sorununun olmaması ve temizliğinin belediye çalışanlarınca sağlanması gibi avantajlar sağlamaktadır. Aslında “çatışmanın” en aza indiği yerlerdir. Ancak kedi nüfusu belirli bir doyuma ulaştınca çatışma kaçınılmaz olacaktır. (Örn: parka gelen vatandaşlar, hayvan sahipleri, çalışanlar, sokak köpekleri...)

Çatışma : İki veya daha fazla kişi yâda grup arasındaki anlaşmazlık ya da uyuşmazlık durumudur.

http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/sb/duyurular/belge/saglik_catisma.pdf

MADDELER HALİNDE PROBLEMLERİN ELE ALINMASI:

1. Kedilerin enfeksiyöz ve paraziter hastalıklar:

- a. Feline İnfeksiyöz Peritonit (F.İ.P)
- b. Feline İmmunodeficiency Virus (F.İ.V)
- c. Feline Viral Rhinotracheitis (F.V.R)
- d. İç parazit (Ascarit)
- e. Dış parazit (Pire, uyuz, mantar)
- f. Toxoplasmosiz (Fare) ...

Tüm bu sayılan hastalıkların bulaşma sebebi olarak sosyal mesafelerinin olamaması: aynı su ve kaptan beslenmeleri ve kavga sonucu yaralanmalar gibi sebepler sayılabilir. Kedilerin toplu halde bakılması hastalık görülme oranlarında doğrusallık bulunmaktadır.

2. Parklarda artan nüfustan dolayı, hayvan türlerine karşı istilacı tür tanımına uygun olmaları:

Kediler beslenmenin dışında oyun ve spor amaçlı da sık avlanırlar. Bu durum canlı türlerinin sayısını baskılaması ve bağlantılı birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Kedi predasyonları kuş, amfibia, kemirgen, sürüngen, böcek gibi oldukça geniş yelpazededir. (Resim 1,3,4)

“Her yıl kediler tarafından öldürülen ortalama kuş sayısının 2,4 milyar ve ortalama öldürülen memeli sayısının 12,3 milyar olduğunu tahmin etmiştir. Kuş ölümünün yaklaşık yüzde 69'u kedi predasyonundan ve memeli ölüm oranının yüzde 89'u sahipsiz veya vahşi kedilerden kaynaklanmaktadır.” (<https://abcbirds.org/article/study-documents-dramatic-new-impacts-to-birds-from-outdoor-cats/>)

a. **Kuşlar** (sığırcık, serçe, kumru, su kuşları) :

Resim 1 <https://www.npr.org/2013/01/29/170588511/killer-kitties-cats-kill-billions-every-year>

Kuşların yaklaşık %60'ı böceklerle beslenerek böcek popülasyonunu dengede tutar. Aynı zamanda bitki zararlısı veya vektör böceklerin sayısal olarak doğal yolla dengede tutulmasını sağlamaktadır. (Resim 2)

Resim 2 Sığırcık ve avladığı böcekler. (Fotoğraf Ali ŞENEL)

Son yıllarda dikkat ettiğimizde özellikle İstanbul'da; *Nezera virudula* (kokar böcek), *Çam kese böceği*, *Amerikan beyaz kelebeği* gibi, bitki zararlısı böceklerde inanılmaz artış gözlenmektedir. Vektör özelliği olmasa da, zirai mücadele kapsamında "bitki koruma ürünü" kimyasallar tercih edildiğinden, hedef dışı birçok tür beraberinde zarar görmektedir. (Balarılar, uğur böceği vb.) Kuşlar bu dengenin vazgeçilmez birer parçasıdır.

b. **Amfibialar** (kurbağa, semender)

c. **Kemirgenler**(sincap, tavşan)

Resim 3 <https://www.nytimes.com/2013/01/30/science/that-cuddly-kitty-of-yours-is-a-killer.html>

d. **Sürüngenler** (kertenkele)

Resim 4 <https://www.livescience.com/62910-feral-cats-eating-reptiles-australia.html>

e. **Böcekler** (kelebek, arı, yusufcuk gibi predetör böcekler)

Resim 5 <https://catingtonpost.com/bug-pet-food/>

Parklarda bulunan kedi evleri, terk edilmenin adresi haline gelmiştir. Birçok sahipli veya doğum yapmış kedinin terk edildiği yer olduğu bir gerçektir. Logaritmik üremenin karşısında, yoğun kısırlaştırma faaliyetleri de yetersiz kalmaktadır.

Sağlıklı diyebileceğimiz parkların; memeli, sürüngen, böcek, kuş, balık, bitki ve diğer canlı olmayan unsurlarla bir ekosistemi olmalıdır. Birçok gelişmiş toplumda parklarda kültüre edilmemiş hayvan ve bitki çeşidi çok fazladır. Bir türün diğer türleri baskılamasının önüne geçilmektedir. Aksi bir durum çevreci bir yaklaşımdan uzak olacaktır. (Resim 6 A ve B)

A

Mısır kazı / Bad Homburg

B

Koypu /Su maymunu / Badvilbel

Kedi ve köpekler evcil hayvan olarak kabul edilmektedir. Sokakta veya doğal hayata salınmalarının önüne geçilmesi gerekmektedir. Tıpkı sokak ineği, sokak koyunu veya sokak tavuğunun olmaması gibi...

(Sorunun çözüm önerisi için “Sokağa Düşmek” konulu yazı için tıklayınız.)

<https://www.istanbulveterinerhekimleri.com/2019/01/04/sokaga-dusmek/>

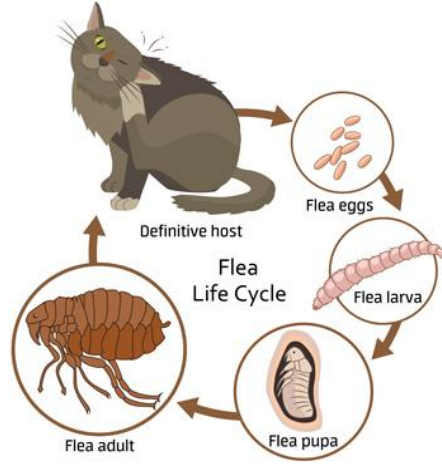
3. Halk sağlığı açısından zoonotik hastalıklar açısından risk oranının yükselmesi:

Hayvanlardan insanlara geçen (zooantroponoz) ve insanlardan hayvanlara geçen (antropozoonoz) hastalıklar açısından risk oranını arttırmaktadır. Birçok ağır ve önemli hastalık bu kategoridedir.

Toxoplasmozis, Kuduz, Ascaridiosis, Diphyliidiumcaninum, Bartonellahenselae, Microsporiumcanis vb... gibi birçok enfeksiyöz ve paraziter hastalık saymak mümkündür.

4. Vektör Mücadelesinde karşılaşılan sorunlar:

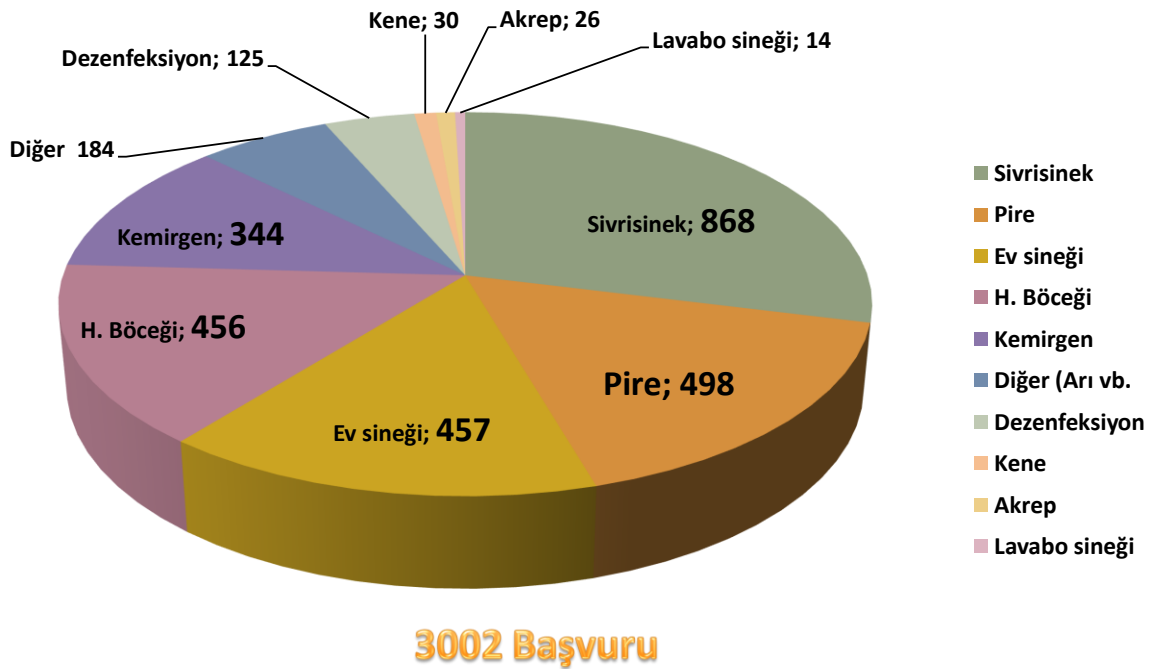
- a. **Pire:** Besleme odaklarında yoğun pire şikâyetlerinin olması ve buna bağlı olarak kimyasalların gereksiz kullanımı söz konusudur. Pireler “zorunlu parazit” olduklarından konakçısının kanı ile beslenmek zorundadır. (Resim 7) Konakçı tedavisi olmadan biyosidal ürün kullanımı etkili değildir. Sokaktaki serbest konakçı konumunda olan kedilerin tamamında tedavi mümkün olmadığından sorunun kalıcı çözümü mümkün olamayacaktır.

Resim 7 <https://www.lakeforestvets.com/fleas.html>

2017 yılında Kadıköy İlçesi sınırları alınan 3002 şikâyet başvurusunun 498 âdetini (% 16,5) pire oluşturmaktadır. (Grafik 1)

2017 YILI TÜRLERE GÖRE ŞİKAYET SAYILARI

Grafik 1

- b. **Koku sorunu** : Beklemiş ev yemekleri ve dışkı yoğunluğu
- c. **Sinek** : Beklemiş ev yemekleri ve dışkı yoğunluğu
- d. **Yumuşakça** :Saha gözlemlerimizde salyangoz, sümüklü böcekler kuru mamaya oldukça ilgileri bulunmaktadır.
- e. **Kemirgen** :Besleme odaklarında kedi ve köpeklerin fazla beslemesi gıdanın artmasına sebep olmaktadır. Gıda fazlalığı mum-blokların kemirgen tarafından da tercih edilmemesine sebebiyet vermektedir. Bir başka davranışsal problem predasyon ilişkisinin bozulmasına sebep vermektedir. (Resim 8)

Resim 8 Kadıköy/ Küçük Moda Burnu 2019

- f. **Sivrisinek** :Kediler için konulan su kapları durgun su niteliğindedir. Suların uzun süre değiştirilmemesi su kaplarını sivrisinek larva üreme kaynağı haline getirmektedir (Resim 9 A ve B)

A

B

Resim 9 Merdivenköy/Kadıköy

İklim değişikliği, ticari veya turistik seyahatler, sanayileşme, kimyasallar, yerel olmayan türlerin bırakılması, gibi insan faaliyetleri istilacı tür sorununu beraberinde getirmektedir. (Resim 10)

A

B

Resim 10 *Aedes albopictus* A Dişi, B Erkek (Fotoğraf: Süleyman ERÇİN/2019/ İST.)

Aedesspp. türü sivrisinekler diğerlerinden farklı olarak daha agresif, alelerjen, gündüz saldırabilmeleri ve en önemlisi Zika ve Dank humması gibi seyahat hastalıklarının vektörü olmalarıdır. Hayvanların su ihtiyacını karşılamada mümkünse durgun olmayan su tercih edilmelidir. Su kaplarının dökülüp yenilenmemesi durumunda; sivrisinek larvalarının erişkin hale gelmesi için yeterli süre sağlamaktadır.

Vektör mücadelesinde akla ilk gelen maalesef kimyasallardır. Aşırı kimyasal kullanımı hedef dışı canlıların etkilenmesine ve hatta ölümüne sebep vermektedir. Vektör mücadelesinde hedef dışı canlılara zarar vermeden “entegre mücadele yöntemi” benimsenmelidir.

Sonuç olarak konuyu kedi evleri açısından düşündüğümüzde; her ne kadar iyi niyetli düşünülmüş olsa da, sonuçları itibari ile yararlarından ziyade zararları daha hissedilir olmuştur. Hayvanlar kendi barınaklarını, doğada kendileri oluşturmaktadır. Tavuk, inek, kedi, gibi ev ve çiftlik hayvanların insan müdahalesi olmadan doğada tek başına yaşamaları pek mümkün değildir. Kediler binlerce yıl önce insan tarafından evcilleştirme sürecine girmiş hayvanlardır. Dış mekânlarda bakılan kedilerde kendi hastalıkları, zoonotik hastalıklar, trafik kazaları gibi olumsuzluklar inkâr edilemez boyuta ulaşmıştır. Park veya sokaklarda sayılarının artması ile diğer türlere baskın hale gelmeleri ekolojik denge açısından bütüncül ele alınması gereken sorundur. Kedilerin iç mekânlar dışında, dış mekânlarda (sokak ve parklarda) toplu halde bakılmaları doğru bir yaklaşım değildir.

Tüm bu doğrultuda çözüm önerisi olarak; sahipli hayvanların terk edilmesinin önüne geçilmesi için; ulusal veritabanlı mikroçip kayıt sisteminin zorunlu hale getirilmesi, özel veya resmi kliniklerde mikroçip kayıt sisteminde kaydı olmayan sahipli hayvanlara işlem yapılmaması, vatandaşların bilinçlendirilmesi amaçlı eğitimlerin gerçekleştirilmesi gibi düzenlemeler yapılmalıdır. Tüm bunların hayata geçebilmesi için de kanuni düzenleme ve yaptırımların olması gerekmektedir.

Bilgilerinize sunarım...